

Kære alle.

Lige først en kort intro.

Jeg er oprindelig uddannet socionom og har i 10 år arbejdet som underviser på social – og sundhedsskolen, som projektleder på et forløb for såkaldt langtidsledige, samt i psykiatrien. Er desuden uddannet i pædagogisk sociologi fra Danmarks Pædagogiske Universitet, og er nu som doktorand, tilknyttet et projekt (under Roskilde Universitet) omhandlende **”Frafald og fastholdelse af elever i erhvervsuddannelser” (yrkesudbildning)**.

Mit eget projekt omhandler forholdet mellem valg af uddannelse og social oprindelse, og angår specifikt en kvalitativ analyse af social – og sundhedshjælpererelevs livs historiske forudsætninger og samspillet med det uddannelsesinstitutionelle de bliver en del af.

Social-og sundhedshjælperuddannelsen varer ca. 1 år og rekrutterer helt overvejende kvinder fra oprindelsesmiljøer der ikke tidligere har gjort brug af uddannelsessystemet. Arbejdsfunktionerne knytter sig til rengøring, pleje og omsorg af ældre borgere på plejehjem, og arbejdsstyrken udgør i dag ca. 100.000 fastansatte. I de kommende år vil efterspørgslen på social- og sundhedspersonale være markant stigende, bl.a. pga. af et øget antal ældres behov for offentlige service ydelser, og fordi et større antal medarbejdere går på pension. Fra politisk hold samt fra plejehjemmene formuleres ønsket om en større andel af mandlige SOSU hjælpere (6 %), og karakteristisk er det at ca. en tredjedel af alle mænd stopper undervejs i forløbet, og især i første praktikperiode ses frafaldet for begge køn. Desuden er det generelt unge elever under 25 år der ikke gennemfører uddannelsen, samt elever med anden etnisk baggrund end dansk.

De enkelte elevers egne umiddelbare bevæggrunde til at stoppe deres uddannelsesforløb, refereres i diverse evalueringsrapporter med formuleringer som at *vejledningen var mangelfuld*, at der var *oplevelser med frustration og nederlag*, *problemer med arbejdsopgaverne*, herunder arbejdet med personlig hygiejne, og i det hele taget at mødet med praksis var lidt af et *chok*. Elever der gennemfører forløbet, fortæller derimod om en social- og sundhedsuddannelse der for dem er *naturlig*, som giver mening, fordi man her *arbejder med mennesker*, og som desuden indbefatter *faste forhold* og en stabil indtægt.

I forsøget på at bevæge sig væk fra *frafald og fastholdelse* som en objektiv størrelse, omkalibreres eller konstrueres objektet her ved at spørge til **valg eller fravalg af**

uddannelse, og ved at spørge til hvilken **sociale historie** der knytter sig til at det for nogen er med følelsen af at komme på rette hylde, mens det for andre ikke er det rigtige match.

Jeg har interviewet elever der var nyuddannede, samt elever der er frafaldet uddannelsen, og har desuden tilbragt tid på to plejehjem.

Til dette seminar har jeg valgt at vise nogle bidder af nogle tekster som jeg arbejder med, som for så vidt ikke er færdige og hvor der bl.a. forekommer lidt gentagelser/overlap.

Jeg arbejder med forskellige måder at sætte teksterne op på;

De to første tekster er et set up hvor det er mig der fortæller informanternes (lives)historie uden at de direkte selv taler, og hvor deres udsagn er indsat i kursiv.

En anden type tekst er mere tematisk orienteret, med passager fra interviewende og i dette tilfælde omhandlende "køn".

Jeg har vedlagt en disposition som er præliminær, men som forhåbentlig giver et billede af måden hvorpå projektet gribes an.

Disposition:

Indledning.

- bl.a. inspiration fra Muel-Dreyfus

Videnskabsteoretisk forankring - epistemologisk årvågenhed.

- Bourdieu, Bachelard, Durkheim.

- om "mistænksomhedens læremester". Om at sige nej,

Historiens nytte, det relationelle, dialektik ml empiri og teori, forsker under lup, socioanalyse.

- objektkonstruktionen, omkalibrering –vejen går omkring *valg og fravalg af uddannelse*.

Et afsnit om "vælge"

forskellige traditioner og perspektiver på "valg" –Giddens om foranderlighed og refleksivitet, et frit handlende menneske, Ziehe om zapperi og valgfrihed på alle hylder, Beck og risikosamfundet m.m

Valget ligger i habitus.

- introduktion til den teoretiske forankring.

Habitus og krop – (måske også noget med Merleau-Ponty og forkropsliggørelsen).

Andre teoretiske begreber:

- Kapitaler, (økonomisk, symbolsk, socialt, kulturel, symbolsk vold, felter, sociale klasser.
(måske også noget om wrigth, marx, sayers m.fl i forhold til klasse)

Perspektiver på køn:

Kognitive eller sociale strukturer..

Køn ifølge Bourdieu, Køn som habitus:

Kort om uddannelsessystemets reproduktion ifølge Bourdieu:

Metode overvejelser til det kvalitative interview

Indledende overvejelser om ex fænomologi kontra Bourdieu, eller sammen?

Forskellige paradigmer, livsverden og Kvale etc.

- Noget om den biografiske illusion, at være sin "egen livs ideolog",
- gøre op med tænkningen om interviews som neutrale, der blot registrerer den sociale verden som den er, interviews - ikke et spejlbillede på virkeligheden.

Giver ikke hele forklaringen, men skal forklares.

- At forstå og forklare

Rekonstruktion og konstruktion – overvejelser i forhold til interviewguide.

Valg af informanter – nogle overvejelser:

Interviewets svære kunst, efterrationaliseringer om asymmetri og symbolsk vold m.m.

Afsnit om den praktiske sans.

- jeg er min egen *lærermester*

Observationsstudier.

- En mulighed for at få blik for og illustrere den kropslige indlejring af det sociale..

At blive sin egen horisont bevidst.

Introduktion til tænkningen om at se uddannelsen som en position blandt andre uddannelsespositioner. Med hjælp fra feltbegreb og historisering.

- Feltbegrebet kan derfor bruges til at bryde med og komme bag om forskellige kategorier, eller til at synliggøre hvorledes forskellige grupper og institutioner deltager i et givent felts kampe...
- historisere undersøgelsesgenstanden, med henvisning til at forståelseskategorier altid er historisk konstruerede, *man kan kun undslippe historien ved at historisere.*

Noget om SOSU uddannelsens formelle organisation og position, præliminære antagelser.

SOSU uddannelse – et brud med tilbageblik.

- uddannelsens organisering og konstitution, baseret på nedslag i et historisk kildemateriale, samt kort om tiden frem til i dag.
- uddannelsens position i forhold til andre uddannelser.
- hvad har legitimitet og værdi i feltet?
- rekrutteringsgrundlag.
- hvorledes socialt køn og socialt klasse sætter sig igennem.
- objektive forskydninger, økonomiske, sociale og demografiske udvikling.

Til sagen. - maintenant au travail.

- historie 1: Fra den tyrkiske højslette til social og sundhedshjælperuddannelsen.
- historie 2: Rengøringsassistenten og den forældede habitus.
- historie 3:
- historie 4:

Temaer i analysen (overskrifter):

- Mænd på kvinde job - en *ikke*-kropslig tilbøjelighed.
- Den legitime fysiske styrke og det synlige arbejde.
- Mænds adelskab og den gensidige forventning.
- Hvorfor bliver man(d) så SOSU hjælper?

- Afvisning af det afviste og kærlighed til det uundgåelige, omhandlende "at gerne ville gøre en forskel"
- Symbolsk vold i uddannelsessystemet og selv-klassificeringer, omhandlende at være "fordum til gymnasiet"
- Ikke just drømmejobbet, "hvad vil jeg egentlig være".
- Et spørgsmål om kultur.
- Et andet spørgsmål om kultur, "etnicitet og perceptioner for opfattelser"
- De undertrykte undertrykker de andre der er mere undertrykte end dem selv.

Bla bla...

Fra den tyrkiske højslette til social –og sundhedshjælperuddannelsen.

Azras morfar rejser i begyndelsen af 1970'erne fra Tyrkiet til Danmark for at finde arbejde. Familien kommer fra Sivas-højsletten – et fattigt område, ca. 1000 kilometer syd for Istanbul, hvor landbrug er det primære erhverv og hvor mange er analfabeter. Morfaderen søger nye indtægtsmuligheder i det danske, og bosætter sig som en af de allerførste udlændinge i det nybyggede Gellerup parken, vest for Århus, og får arbejde på en fabrik i nærheden. I de kommende år sendes der hver måned penge hjem til familien, inden morfaderen sammenføres med sin ældste søn og senere sin hustru og deres i alt 8 børn. Azras mormor passer hjemmet i sin nye bolig, sådan som hun har gjort det i sit hjemland, mens Azras mor der er 7 år ved ankomsten til Danmark, gifter sig som 15årig, på faderens foranledning, med sin herboende tyrkiske forlovede¹. Det unge par der begge arbejder på fabrik i området, får de følgende år, fire døtre, og er som bedsteforældrene bosat i boligkomplekset.

Azra og hendes søstre vokser op med en habituelt klassificeret forståelse af hvad man som pige kan og ikke kan og med den så at sige traditionelle forestilling om hvad mænd og kvinder er ment til at gøre, hvilket Bourdieu betegner som indprentningen om opdelingsprincippet mellem det mandlige og det kvindelige, og med de homologe modsætninger mellem kønnenes arbejdsdelinger. (Bourdieu 1995:175). Azra fortæller bl.a. hvorledes hun som barn leger *pige-lege* med kusinerne foran opgangen, og desuden hjælper

¹ Azra fortæller at hendes mor *tog tørklædet på da hun blev gift*, og at hun og hendes søstre har båret tørklæde siden de var små.

sin mor i køkkenet som står for det huslige og de opgaver der knytter sig til det kvindelige rum. Azras mor *elsker at sy kjoler til pigerne* og mødes om fredagen med sine veninder til *hygge, spisning og alt mulig kvindesnak*, mens Azras far drikker kaffe med de andre fædre i basaren. I *modsatning til de fleste andre udenlandske mænd kan Azras far godt en gang imellem lave mad*, men i den tyrkiske kultur er det manden der bestemmer, hvilket synes som en *virkelighed* der for Azra er *naturlig*, og som formuleres som en opdeling mellem kønnene der forekommer indlysende². (Bourdieu 1999b:121). Bourdieu benytter i ”Den maskuline dominans” udtrykket i *sagens natur* som en ironisk understregning af at de forskelle der ganske umærkeligt og til stadighed, reproduceres mellem mænd og kvinder, ikke er biologisk givet, men derimod sociale, kulturelle og historiske konstruktioner der forekommer sådant. (Bourdieu 1999b).

I en dansk folkeskole i Århus vest modtager Azra undervisning sammen med andre tosprogede børn, mens hun i weekenden er tilknyttet den islamiske skole³. Det fortælles at der *ikke er blevet talt så meget dansk*, og i hjemmet ser man tyrkiske nyheder og tv serier, mens orienteringen til hjemlandet bl.a. opretholdes via medlemskab til det tyrkiske parti AK⁴. Azras mor der har gået få år i dansk skole inden sit ægteskab, læser tyrkiske romaner mens Azras far der *ikke kan lide at læse og ikke rigtig har nogen interesser*, mest ser fjernsyn. Barndommen erindres som en tid hvor faderen *er syg det meste af tiden*, ligesom også moderen *fejler alle mulige sygdomme*, og efter nogle år på arbejdsmarkedet tilkendes begge forældre som ca.30-årige førtidspension for henholdsvis en kronisk gigtlidelse samt kronisk depression. (Azra s.?)

Familien flytter til Odense fordi Azras far *hellere vil bo der*, og fordi det maskuline princip for perception der miskendt legitimere det maskuline højest, ifølge Bourdieu, er inkorporeret i begge forældre⁵. (Azra s.?). (Bourdieu 1999b:12). Faderen ønsker at være tættere på sin familie der er bosiddende på Fyn, mens Azra der beskriver sig selv som *indelukket og meget stille*, ikke trives ikke med alt det nye, og *har svært ved at koncentrere sig*. (Azra s.?). Hun flyttes til en skole og en specialklasse der *ikke er for udlændinge men bare for nogen der har*

² Azra fortæller om de udenlandske mænd der i modsætning til hendes far, *bare lader maden servere for sig foran fjernsynet og som bliver sure hvis de får den samme mad to dage i træk*. (Azra s.?)

³ Note om islamisk skole:

⁴ Note om partiet AK

⁵ Azra fortæller bl.a. at *hos os udlændinge, der er det sådan at der er manden lidt højere end kvinden, sådan er det jo*. (Azra side ?)

svært ved at komme i gang med at læse, og forløbet varer et par år. Azras forældre kan ikke hjælpe med lektielæsning, og mængden af kulturel kapital der med fordel kan anvendes i undervisningssystemet og som inkorporeres gennem opvæksten, må i Azras tilfælde betragtes som begrænset. (Bourdieu & Passeron 1977:21). Således opleves undervisningen og anvendelsen af skolens sprogbrug på alle måder som svært, og Azra fortæller at hun jo ikke er så god til dansk og desuden *taler med accent*.⁶ Eksemplet illustrerer ifølge Bourdieu, (og som nævnt i teoriafsnittet), skolens ubevidste sortering og fraselektion af de elever der ikke taler *sproget*, og som så at sige ikke *forstår* eller mestrer skolens *kode*, og hvorledes disse forskelle mellem begunstigede og ikke-begunstigede elever ofte kommer til at fremstå som forskelle i evner.⁷ (Bourdieu 1970). At være *ikke så god til dansk*, er således et udsagn der samtidig viser Azras legitimering af at der er andre der er bedre til at *tale* end hende, hvilket bliver til Azras egen klassificering mellem de der behersker og ikke behersker, og som udtrykker det underlegenhedsforhold hvorpå den symbolske vold med en miskendelse sætter sig igennem.⁸ (Bourdieu & Passeron 1977:21). (Prieur 2006:51). Ifølge Bourdieu ”møder” skolen således elever med et sprogbrug eller en *verbal distance* som man som elev skal kunne

⁶ Bourdieu skriver bl.a. om de dominerede gruppers sprog(problemer) i *formelle situationer* hvor der fordres et korrekt sprogbrug, og at kravet herom kan virke intimiderende på de der eksempelvis primært taler deres modersmål. Han siger: *Intimideringen kan gøre at deres sprog bliver forlegent eller gebrokket eller kan tage form at stilhed, der meget ofte er den eneste udtryksform som dominerede sprogbrugere har at falde tilbage på.* (Bourdieu 1991:99, min oversættelse).

⁷ I *La distinction* skriver Bourdieu at *skillende og nuancerne i det sociale liv, svarer til skillende mellem ordene og sproget.* (Bourdieu 1995:24).

⁸ Den engelske sociolingvist Basil Bernstein har arbejdet med hvor forskelligt sproget bruges og at sprogforskelle er nøje knyttet til forskellige samfundsgruppers livsbetingelser. I Bernsteins arbejde undersøges sammenhængen mellem sprog, familietype og kognitiv udvikling. Grundlæggende er argumentet at brugen af sprog og kommunikationen mellem familiemedlemmer i ’arbejderklassen’ og i mindre privilegerede familier, viser sig at være anderledes end blandt de mere ressourcestærke. I ’arbejderklassen’ bruges, hvad Bernstein kalder, et ’offentligt’ eller ’begrænset’ sprog, der i mindre grad understøtter udviklingen af abstrakt tænkning og brugen af komplicerede begreber, end det er tilfældet blandt de mere ressourcestærke. (Bernstein 1971)

kende for at genkende det, og Azra der på alle måder er fremmed med *kulturen* har derfor vanskeligt ved at indgå i det almindelige undervisningsfællesskab⁹.

Efter 3 år i Odense vender Azra og hendes familie tilbage til Gellerup parken i Århus, og Azra starter på en ny skole i 8.klasse. I hjemmet er forældrene begyndt at formulere *at uddannelse er vigtigt, og at de jo ikke selv har læst*, og de ser gerne at deres børn uddanner sig inden indgåelse af ægteskab. Det beskrives hvorledes *uddannelse* i Tyrkiet, symbolsk betegnes som en *guldning*, en rigdom og en ressource eller en slags reproduktionsstrategi, som gør det muligt *at redde sig selv*. Som efterkommere af landfolk fra Tyrkiet kan ordvalget om *at redde sig*, ses som en habitus der som en levet fortid forbinder en handlende nutid, og som en retorik der beskriver noget centralt for en familie der 40 år tidligere måtte rejse fra hjemlandet for at finde bedre levevilkår¹⁰.

Azra afslutter folkeskolen og fortæller at hun er blevet *mere moden og ikke længere er så indelukket*. (Azra s.?). Hun har et ønske om at blive pædagog og arbejde med børn i en vuggestue, men med en 10.klasses eksamen er der ikke mulighed for optagelse på seminariet. Azra orienterer sig i stedet mod andre så at sige reproduktive feminine uddannelser hvor hendes kapitalsammensætning bedre kan anvendes, og det fortælles hvorledes hun *finder en anden vej, som er hendes vej*, og derfor ikke nærer forhåbninger om pædagogjobbet som alligevel forekommer urealistisk¹¹. Med kropsliggjorte skemaer for perception, synes visse erhverv mere mulige og værd at efterstræbe end andre, såvel som visse erhverv omvendt homologt synes umulige eller helt usynlige. For Azra der med begrænset kapitalvolumen og med indprentning om at gøre hvad man er ment til at gøre, eller med en så at sige kropslig tilbøjelighed til at tilslutte sig tingenes orden, er det oplagt at søge mod et erhverv med arbejdsfunktioner anerkendt og genkendt i det kvindelige rum. (Bourdieu 1999b:76).

⁹ Bourdieu og Passeron siger bl.a. at *man kan fremsætte den hypotese, at det pædagogiske arbejde, der foregår uden for familien, er et resultat af afstanden mellem den habitus, den søger at indpode og den habitus, som er blevet indpodet igennem alle tidligere former for pædagogisk arbejde*. (Bourdieu og Passeron 1990:72).

¹⁰ Med reproduktionsstrategi menes her strategier der (ubevidst)er rettet mod at bevare eller forbedre sin position.

¹¹ Bourdieu siger at *man ikke nærer forhåbninger om noget man ikke har fået, som man ikke har nærret forhåbninger at kunne få*. (Bourdieu 1970:63).

Azra uddanner sig til serviceassistent¹² og ansættes på et hospital, en handling der synes *fornuftig* i forhold til at maksimere afkastet af de midler der er til rådighed, uden det dog ifølge Bourdieu, er udtryk for en eksplicit rationel strategisk overvejelse eller plan.¹³ (Bourdieu 1996:115).

På sit første job, på et afsnit for demente, hvor den primære opgave er servering af mad og rengøring, oplever Azra at hun er god til at tale med de ældre, og hun erindrer en tidligere lærer der gentagne gange har opfordret hende til at blive SOSU hjælper - en opfordring som Azra med habitueret sans for egen position i første omgang dog har afvist, *fordi hun ikke er dygtig nok*. Azra passer i stedet sin aldrende mormor, der bl.a. skal have hjælp til at komme i bad, og hun fortæller at man *i Tyrkiet tager sig af hinanden og ikke bruger plejehjem*, og at det desuden *er nemt at pleje andre kvinder fordi kvinder jo er ens*. Som 19-årig søger Azra alligevel om optagelse på social – og sundhedsskolen og tænker at *det nok skal gå*

(.....)

Rengøringsassistenten og den forældede habitus.

Tove er 47 år og snart færdig med sin uddannelse som social - og sundhedshjælper. Forløbet har været hårdt og især det teoretiske niveau i skoledelen har voldt problemer. Faktisk var det ikke hverken Toves ide eller behov at komme tilbage på skolebænken i en *såkaldt voksen alder*, men omstændigheder med ændrede livs - og arbejdsforhold nødvendiggjorde at der skulle tænkes i nye baner og i uddannelse. Tove har i 30 år gjort rent på den samme arbejdsplads. Jobbet var hendes *drømmejob* og *rengøring det eneste hun nogensinde har været rigtig glad for*. Imidlertid stod hendes arbejdsforhold overfor en omstrukturering der bl.a. indbefattede udvidelser af arbejdsområdet, og Tove der siden sine teenageår, og uden fraværsdage, med omhu og rutine, havde passet sine forpligtelser, følte sig presset og stresset, med sygemelding til følge.

Tove er vokset op i den centrale del af Århus i en lille lejlighed med sine forældre og to søskende. Moderen var ligesom Tove gennem mange år beskæftiget med rengøring mens Toves far det meste af sit voksne liv arbejdede *på havnen*. Tove fortæller i interviewet om

¹² Serviceassistenter tager sig af bl.a. rengøring, kantinearbejde og transport af patienter. Uddannelsen er en af de korteste uddannelser på uddannelsesområdet, og kan i et felperspektiv betragtes som lavest positioneret i det medicinske felt

¹³ Man kan sige at service uddannelsen er en form for vare der kan afsættes på markedet, og med investeringen i denne så at sige foruddiskonterer Azra en fremtidig gevinst.

den dag hendes far kommer hjem og er blevet fyret og om hans tiltagende alkoholmisbrug, om forældrenes skilsmisse og om faderens liv der på tragisk vis ender. Barndommen og ungdommen i 1960'erne og 70'erne, beskrives desuden som en periode med et helt folkeskoleforløb i en såkaldt *hjelpeklasse* hvor Tove sammen med 8 andre børn, distinkt og afskåret fra de andre elever, modtager specialundervisning grundet ordblindhed. Tove undervises i *dansk, regning og lidt orientering*, og hun husker klassificeringen af *at være et dumt menneske som ikke engang kunne have idræt sammen med de almindelige børn*. Ved afslutningen af 10.klasse søger Tove arbejde indenfor samme branche som sin mor og ansættes i en århusiansk virksomhed som rengøringsassistent, hvor hun er *glad for at være* og som bliver hendes mangeårige arbejdsplads.

Tilbage ved foråret 2010 står Tove med sit eksamensbevis som social – og sundhedshjælper i hånden, og der spørges til hvorfor Tove har valgt netop denne uddannelse - et spørgsmål der i sig selv stiller spørgsmål ved hvorvidt der er tale om et valg. Ifølge Bourdieu er der en habitus bag alle valg, og ved valget af en uddannelse og hermed det dikotomiske fravalg af en anden uddannelse, kan man samtidig tale om at visse agenter *er blevet fravalgt* idet ikke alle har legitime kapitaler til rådighed til investering. Med begrænsede skolekundsaber og en såkaldt uddannelsesfremmed baggrund, har Tove med arbejdskraften som *eneste rigdom*, gennem 30 år været vendt mod det genkendelige og med sin gode vilje gjort en dyd af nødvendigheden ved at være tilfreds med sit ufaglærte job, sådan hendes forældre var tilfredse med deres¹⁴. (Bourdieu 1995:199-201). Tove fortæller at hun ikke ønsker det anderledes og gerne vil tilbage til sin arbejdsplads, og *gøre som hun plejer*, men det synes som en reproduktionsstrategi der tilsyneladende nu er forældet. De objektive strukturer har ændret sig og Tove er tvunget til om - og opskoling idet der så at sige ikke længere eksisterer et marked for afsætning. Uddannelser og erhvervs værdier er forskellige og skifter over tid, og Tove rammes af det som Bourdieu kalder for "hysterese" af habitus; det vil sige en tilstand hvor man forsøger at anvende de gamle kategorier for perception og værdsættelse, på en situation som ikke længere har sin gyldighed. (Bourdieu 1979a:158). Toves habitus er dannet under andre livsbetingelser end de livsbetingelser der omgiver hende nu, og hun må orientere sig mod uddannelser hvor hendes kapitalformer passer ind. I interviewet fortælles der om overvejelserne inden starten på social-og sundhedsskolen hvor Tove funderer over fremtiden og om hendes *muligheder*, som ubevidst men aktivt indprentet pr krop, opleves som

¹⁴Bourdieu taler i Distinktionen om at smagen blander sig med smagen af nødvendigheden. (Bourdieu 1995:225)

begrænsede¹⁵. Hun har svært ved at se sig selv i et uddannelsessystem hvor der ligesom i folkeskolen skal *kæmpes en kamp* men Toves sagsbehandler opfordrer til et forløb som SOSU hjælper, og Toves veninde mener også at Tove *er god til omsorg*. Tove starter som den næstældste i sin klasse og har ikke så meget tilfælles med de yngre piger, og er desuden for det meste tavs i undervisningssammenhæng fordi hun er *bange for at sige noget der er forkert og fordi det er klart at hun jo ikke ligefrem er en af de hurtigste*. I praktik forløbet, med mange års erfaring fra arbejdsmarkedet i bagagen, går det lidt nemmere. Tove arbejder sig frem via den manual som vejlederen har givet hende og hun får desuden ros for sine rengøringskompetencer - en kompliment Tove modtager med glimt i øjet og med en kommentar om at *hun har prøvet det før*. At være god til at gøre rent i et erhverv der bl.a. består af rengøring, bliver således en slags kropsliggjort kapital der for Tove er adgangsgivende til feltet, og som eksemplificerer homologien mellem dispositioner og valg af uddannelse, og som illustrerer kapitalers værdi i forhold til et bestemt felt, hvor feltet altså tiltrækkes af de agenter hvis kapital sammensætning passer ind. (Bourdieu ?)

Bla. Bla.....

(.....)

¹⁵ Callewaert skriver om i ? at *de mest usandsynlige udfald bliver udelukket som utænkelige, enten uden overhovedet at blive undersøgt, eller på bekostning af en dobbelt negation, idet de i kærlighed til det uafvendelige tenderer mod at gøre en dyd nødvendigheden ved afvisning af det, som alligevel ikke fås*. (Callewaert 1994:89).

Mænd i kvinde job - en ikke-kropslig tilbøjelighed.

Som nævnt i de indledende afsnit forfølger denne afhandling også betydningen af køn på en uddannelse og i et erhverv der historisk set altovervejende har rekrutteret kvinder. Mandlige social og sundhedshjælpere udgør ca. 6 % af arbejdsstyrken og med blikket rettet mod andre såkaldte traditionelle kvindefag, er tendensen med den lave mandlige repræsentation i 2011 den samme. Grunden til at så få mænd orienterer sig mod et erhverv der består af arbejdsfunktioner knyttet til rengøring og pleje kan som beskrevet i det teoretiske afsnit ganske kort forklares ved at forholdet mellem kønnene, ifølge Bourdieu udtrykker et langvarigt socialiseringsarbejde hvor mænd og kvinder er social konstruerede til at gøre hvad de er ment til at gøre og hvor mænd typisk ikke udfører opgaver knyttet til det kvindelige rum i deres erhverv¹⁶. (Bourdieu 1999b:12). Som tidligere underviser på social – og sundhedsskolen har jeg mødt de få mænd der søgte om optagelse på uddannelsen, og i den hestesko siddende forsamling sad der ved studiestart typisk to eller måske endda 4 mandlige elever. Jeg bemærkede dem altid i mængden af fremmede ansigter, såvel som de blev bemærket af de andre medstuderende, og det var altid de elever hvis navne der hurtigst blev lært. Med nysgerrighed har jeg ofte tænkt på hvorledes disse mænds livsbane har formet sig, og for at sige det lige ud; hvordan de var havnet der?

I et tidligere kapitel er det forsøgt med hjælp fra feltbegrebet at rekonstruere hvorfor det *egentlig* er kvinder der rekrutteres til kvindeuddannelser, mens nedenstående - dog relationelt, tillader sig overvejende, med afsæt i observationsstudier fra lokalcentre og interviews med mandlige elever, at beskæftige sig med mænd, i en søgen efter at forstå mænds vej mod et feminint konnoteret erhverv samt det sociale køns praksisformer indenfor SOSU. Spørgsmålene der i det efterfølgende stilles drejer sig om:

- hvorledes det sociale køn sætter sig igennem på en arbejdsplads med overvejende kvinder og med typiske kvindelige gøremål?

¹⁶I Ph.d. afhandlingen *Fordelinger og forbedlinger* (2005) beskæftiger Peter Møller Pedersen sig med kønskonstruktioner, arbejdsdelinger og social læring, med en undersøgelse omhandlende hvorledes køn og kønnets praksisformer sætter sig igennem i pædagoguddannelsen. En af Peter Møller Pedersens konklusioner er, at sociale og historiske konstruktioner søger for at der sker en vedvarende reproduktion af en traditionel kønnet arbejdsdeling mellem de mandlige og de kvindelige studerende, hvor den mandlige studerende karikeret set, opholder sig i skoven med børnene, mens den kvindelige studerende bliver i køkken-alrummet. En anden konklusion peger på at mænd har brug for at forklare og legitimere deres uddannelsesvalg til et erhverv som pædagoger, der er knyttet til arbejdsopgaver som kvinder historisk set har taget sig af.

- Hvilken position mænd indtager og om der eventuelt formidles strukturer der forfordeler mænd?
- Om arbejdsdelingen kønnene imellem er ens?

Den legitime fysiske styrke og det synlige arbejde.

I et interview med Kasper, der er 22 år og nyuddannet social - og sundhedshjælper tales der om hvordan det er at være mand på en arbejdsplads med mange kvinder, og der spørges til om der er forskelle mellem mandlige og kvindelige hjælpere, og i så fald, hvorledes disse forskelle kommer til udtryk. Kasper svarer ved i første omgang at tage afsæt i den fysiske distinktion mellem kønnene og fortæller om en hverdag med brugerne hvor det er en fordel at være mand og hvor det for erhvervet ville være fordelagtigt men en større mandlig repræsentation¹⁷. I nedenstående udsagn udtrykkes det endvidere at mænd og kvinder tilsyneladende, til dels, også tager sig af forskellige arbejdsfunktioner som distinktiøvt kan tillægges deres sociale køn, samt at mænd distinkt er værdsatte i plejen¹⁸. Slutteligt fortæller Kasper at det ofte er en ensom erfære at være ene hane i kurven og for at blive i terminologien – at SOSU erhvervet ifølge Kasper er en værre hønsegård hvor kvinderne snakker og fylder det hele.

Kasper:

Det er ikke fordi jeg skal sige hvem der er det stærkeste og det svageste køn, men vi mænd kan altså tage nogle tungere løft, og nogle tungere opgaver end kvinderne kan, og det er de glade for..kvinderne...så derfor synes jeg det er godt hvis der kommer flere mænd ind, og jeg tror plejehjemmet kan blive bedre af det, for kvinder er mere udsatte for at få dårlig ryg og sådan nogle ting, eller det kan mænd også få, men derfor er det godt med flere mænd.

Jeg havde også på et tidspunkt en vejleder, en mand, han tog lidt tungere løft, og han reparerede altid nogle ting, så på den måde er der også forskel. Men jeg vil sige i selve

¹⁷ Ordet *distinktion* har på fransk to betydninger; den ene handler om at kunne se forskelle, og den anden om at skille sig ud fra andre på en bestemt måde, og de to betydninger hænger sammen således at den distingverede forstår at lægge distinktioner, selvom det ikke er nok at være distingveret. (Bourdieu 1995:11).

¹⁸ Direktøren for Silkeborg Social –og sundhedsskole Bente Strager udtaler at ”SOSU handler selvfølgelig om omsorg og pleje, men at kræver også god fysik og stærke evner til at kommunikere, involvere og vejlede. Der er masser af mandlige borgere, både ældre og yngre, der vil glæde sig til at møde en mandlig medarbejder”. (Artikel Lokal Avisen 8/9 2009, Skanderborg)

plejen og med rengøring og sådan nogle ting, der er der ikke forskel. Der er vi lige gode, men fysisk, tager vi de tunge løft.

Der var f.eks. en kørestol og en sofa der var ved at falde fra hinanden, det fixede vi lige. Og når jeg snakker om tungere løft, nu ved jeg godt... men når man har en i bad der er overvægtig, så bliver man nød til at holde og støtte ham. Og når man snakker om tungere arbejde og dem der ikke kan så mange ting, så er det mænd der bliver sat til det. Vi har lidt mere fysik end kvinder har, og så er det også det, at der er mange der godt kan lide mænd ude på plejehjemmet. Jeg har kun en gang oplevet at der var en kvindelig bruger som ikke ville have hjælp af mig. Det plejer at være... de kan rigtig godt lide mænd, de fleste og der er mange der spørger, altså de ældre, brugerne, om der ikke skal ansættes nogle flere mænd, og det kan godt være hårdt at være den eneste mand ude i praktikken eller ude på arbejdspladsen, fordi det er svært at snakke med kvinder der har været der mange gange. De knævrer som hønse, og manden sidder bare og er stille.

Ovenstående fortæller indledningsvist om et erhverv, som trods undervisning og med hjælpemidler til bl.a. at lifte brugere, tilsyneladende kan være særdeles krævende for den kvindelige medarbejder. Man fristes næsten til at sige at de fysiske udfordringer på den typiske kvindearbejdsplads, kræver sin mand. *Fysisk styrke* eller mangel på samme, udtrykker ifølge Bourdieu en homolog modstilling mellem det mandlige og kvindelige eller *det stærke* overfor *det svage*, hvor manden bedre *kan* end kvinden. *At kunne klare tunge løft* som dikotomien til de lette, ses som en *kilde til selvfølelse*¹⁹ og tillægges værdi og legitimitet i et felt hvor der med krop skal løftes og støttes, og som overvejende rekrutterer agenter fra sociale klasser der gennem tid har været afhængige af deres arbejdskraft. (Bourdieu 1995:198 og 203). Den fysisk stærke mand har altså biologiske eller *naturlige* fordele i arbejdet som SOSU hjælper - en *fordel* som samtidig eksplicit sætter sig igennem som en *fordeling* uden det dog ekspliciteres²⁰. Ifølge Bourdieu og principperne for den maskuline dominans,

¹⁹ *Kilde til selvfølelse* er en formulering lånt fra Distinktionen. Bourdieu 1995:199-201). Det beskrives i Distinktionen hvorledes mænd fra de folkelige klasser kan klare *tungt arbejde og styrkeøvelser*, samt at *de folkelige lag værdsætter fysisk styrke som en grundlæggende dimension ved manddom og ved alt det som frembringer og støtter manddommen*. (Bourdieu 1995:199)

²⁰ I en artikel omhandlende "køn" med afsæt i et interview med professor Kristian Larsen og hans tid som mandlig sygeplejerske, bruges formuleringen "Se Kristian kan made en baby, han skal have 11!". Ordvalget er imaginært og situationen med at give babyen mad har måske aldrig fundet sted, men udtrykker Larsens oplevelse af at være forfordelt i et kvinde erhverv og at kunne udføre opgaver som kvinder altid har kunnet udføre. (artikel Kvininfo 20?)

værdsættes mænd højere end kvinder som resultat af nedarvede strukturer eller sagt med andre ord fordi mænds forrang er iboende alle former for habitus. (Bourdieu 1999b). Således er *definitionen af fortræffelighed ladet med maskuline implikationer, der har den særegenhed ikke at fremtræde som sådan*, hvilket betyder at forfordelingen foregår med miskendelse og på et førbevidst niveau, hvor manden ikke bare er stærkere men også bedre - en værdsættelse som ifølge Bourdieu, igen står i homolog modsætning til kvindens tendens til manglende værdsættelse af egne anstrengelser. (kilde ?) (Bourdieu 1995:195),

I interviewet med Kasper fortælles der endvidere om andre former for så at sige kønnede arbejdsdelinger hvor den mandlige SOSU hjælper reparerer kørestolen, og i det hele taget tager sig af opgaver som knytter sig til det maskuline og ydre rum. Kasper bruger desuden udtrykket at *blive sat til noget* i betydningen af at kvindelige kolleger sætter ham og hans mandlige kolleger til at udføre opgaver de ikke selv er disponeret for at udføre fordi *kvinder typisk ikke nærer interesse og lidenskab her for*, og fordi mænd i modsætning til kvinder er i stand til *at betjene værktøjet*²¹. (Prieur 1998:144). At udbedre og *fixe* ting der er gået i stykker registreres og anerkendes, eller bliver med andre ord til noget der *er synligt* og tillægges værdi i et erhverv der udfører mange opgaver der ikke umiddelbart kan ses²². Modstillingerne og dikotomien mellem det mandlige/kvindelige, det ydre/indre og det synlige/usynlige, opretholdes gensidigt af begge køn, hvor opdelingen mellem opgaverne som social konstruktion forekommer indlysende og som værende næsten biologisk givet, men som med et lånt udtryk fra Callewaert kan betegnes som et kulturprodukt.²³ (Callewaert 1994:11).

²¹ Bourdieu beskriver hvorledes mænd på arbejdspladser med mange kvinder bliver en slags pater i en kvasi familie, hvor manden arbejdsmæssigt kan være overbebyrdet, men ædelt varetager sine opgaver og tager ansvar for alt, ubevidst om sin isolation af kvinderne. (Bourdieu 1999b:77-81).

²² I *Le Sens Pratique* fortælles der om hvorledes kvinder ifølge det kabylske princip er *henvist til at fare rundt i huset som fluen i vallen, uden at det kan ses udefra, og at hendes arbejde således er dømt til at blive usynligt*. (Bourdieu 1999b:80).

²³ I bogen "Den maskuline dominans" ses et eksempel på legitime og modsat homologe arbejdsdelinger. Bourdieu fortæller om det tidspunkt hvor man i landsbyen på hans hjemegn, skulle slagte gris og som mændene under stor opstandelse med råb og skrig fik indfanget, og med skarpe knive slået ihjel. Når dyret var død og lå tilbage i blodpølen blev der tavshed og mændene satte sig ned for at spille kort mens kvinderne gik i gang med det beskidte arbejde med parteringen af grisen. (Bourdieu 1999:43-44).

(Bourdieu 1999b:121). Med ovenstående eksempler antydes det således, at der tilsyneladende i Kaspers praktikforløb opretholdes en social kønnet orden hvor den modsat kropslige hexis reproducerer en struktur for en kønslig arbejdsdeling – en arbejdsdeling der er set gennem historien, men som formidles med en miskendelse om det historisk producerede og påtvungne²⁴. (Bourdieu 1999b:81). (Bourdieu 1999b:122).

Der fortælles i interviewet videre om en anden *kønnet forskel* som Kasper har registreret i sine praktik forløb.

Når det f.eks. er sådan at vi holder pause, så sætter jeg mig ned, og så siger jeg at ”nu er det min tur”, og så nogen gange bliver vi afbrudt, og så... men så bliver jeg siddende, for jeg har også ret til pause, men mine kolleger... de øh, de smider hvad de har i hænderne og rejser sig op, og der synes jeg der er forskel på mænd og kvinder... jeg synes godt nok at de render meget. (Kasper)

På interviewerens spørgsmål om hvilken reaktion det afføder at Kasper insisterer på sin ret til pause, og at kvinderne – så at sige kender deres plads, svarer han, at *det accepteres* og *at der ikke er nogen der siger noget*. At *det er min tur*, og at man som mand tillader sig at blive siddende mens kvinderne *render*, udtrykker ifølge Bourdieu at mænds dominerende position ikke behøver retfærdiggørelse og at Kasper således ikke skal retfærdiggøre sit valg om at holde pause, mens hans kvindelige kolleger, som med formodet uddannelsesfremmed baggrund og med begrænset kapital volumen, måske altid har *rent meget*, og at de grundet internaliseringen af fælles livsbetingelser, i situationen, udviser en regelmæssighed i deres praktik .(Bourdieu 1995).

Mænds adelskab og den gensidige forventning.

Så langt så godt for den mandlige social – og sundhedshjælper. Måske.

Ifølge Bourdieu betegnes maskuliniteten som en form for *adelskab*²⁵ - et tildelt adelskab med *rettigheder*, som manden via sin orientering mod et erhverv der indbefatter arbejdsopgaver der normalt tilkommer kvinder at udføre - kan miste. (Bourdieu 1999b:79). Med inkorporeringen i begge køn, omhandlende det traditionelle opdelingsprincip for mandlige og

²⁴ I termen *orden* ligger der en betydning der knytter sig til en tilstand af regelbundethed, en form for systematik. Bourdieu taler ofte om en *social orden*, i forhold til det sociale rum som er klassificeret efter agenternes positioner, altså en opdeling omhandlende magt forhold, og hvor klassifikationerne *gennemsætter nogle grænser som producerer en social orden, som hver enkelt må holde sig til, en orden hvor enkelt må holde sig på sin plads* (Bourdieu 1997:147)

²⁵ Der tales bl.a. om adelskabet i betydningen af fysisk og moralsk mod. (Bourdieu 1999b:?)

kvindelige funktioner er det svært som mand at gøre rent og tage sig af personlig hygiejne, fordi det er opgaver der er *socialt betegnet som mindre værdige*, og fordi det er *udelukket at han kan udføre dem*. (Bourdieu 1999b:79). Selvom kvindearbejde udført af mænd tillægges større værdi end kvindearbejde udført af kvinder, så har det en *pris* at udføre opgaver man har set sin mor udføre, og som man i sin habitus ikke er socialiseret til at udføre, og det er med risiko for symbolsk vold udtrykt ved nedvurdering af sig selv. (Bourdieu 1995:175). Desuden opfattes det typisk på tværs af klasser som værende attraktivt at mænd eksempelvis har gode uddannelser og god økonomi, og ikke blot kan klare *tungt arbejde og styrkeøvelser*, et andet eksempel på den symbolske vold som med sin miskendelse, for de dominerendes klassers værdier til at fremstå som de mest legitime, anerkendt af de dominerede. (Bourdieu 1995:199). Med den lave rangering i det medicinske felt må mænd i SOSU erhvervet således overfor begge køn forsvare at udføre arbejdsopgaver som kun kvinder kan udføre, og som strider mod den sociale klasses restriktive holdning til traditionel arbejdsfordeling. (Bourdieu 1995:198 og 203). I de kropsliggjorte skemaer for perception domineres mænd så at sige af deres egen dominans eller sagt med andre ord, er der fra begge køns side en forestilling om at gøre det normale, eller et ikke ekspliciteret krav om hvad en rigtig mand er - et krav kvinderne stiltiende anerkender²⁶. (Bourdieu 1999b:121). Skemaerne anvender manden helt ubevidst på sig selv som en slags social opdeling der er påtvungen og hvis gensidige bekræftelse af forventet opførsel, med en formulering fra Callewaert, *indespærrer* såvel mænd som kvinder og afføder et stort pres²⁷. (Callewaert 1994:). Selvfølgeligheden og den doksiske erfaring af hvad mænd kan og ikke kan, og er *ment* til at gøre, giver altså manden ret til meget som han er alene om at have ret til, men som samtidig forpligter til alt det han er alene om også. Således fremhæver Kasper situationerne fra et arbejdsliv hvor han er fysisk stærk og har håndværksmæssig snilde, selvom han snarlig er uddannet i et erhverv der ikke så tit udbeder fejl ved en kørestol, men primært tager sig af pleje og omsorg eller for at sige det

²⁶ I det kabylske samfund beskrives det hvorledes der er situationer hvor der kræves en mand som kan tage affære og som kan udføre handlinger som er *farefulde, kortvarige* og *spektakulære*. (Bourdieu 1999b:43), og hvor kvinderne efterfølgende kan tage sig af det mere ydmyge arbejde.

²⁷ I Virginia Woolfs "Til Fyret", beskrives det hvordan mor og barn gør alt hvad de kan for at fremstille ægtemanden og faderen som alt andet end ynkelig, et eksempel på hvordan også den dominerende part domineres af sin egen dominans. Hustruen er langt mere skarpsynet end sin barnagtige mand, men hun træder tilbage for at give ham plads og sætte ham i et positivt lys. (Woolf 1987 (1927))

mindre pænt; *urene* og *usynlige* funktioner, som vennerne drillende kalder for jobbet hvor man tørrer røv.

Kvinderne styrer på kvindejobbet.

Men selvom kvinder ifølge Bourdieu er dobbelt undertrykte i kraft af at de er kvinder, og tilmed er ansat i et erhverv der tillægges ringe værdi, så fornægter det sig ikke at kvinder gennem tusinde år har taget sig af funktioner knyttet til det kvindelige rum. Således observeres distinktionen mellem kønnene i tilgangen til arbejdet på tre lokalcentre, som slående. Kvinderne er dygtige. De ved pr krop hvad de skal, og har i bogstaveligst forstand en sikker hånd hvor de ikke blot synes gode til deres job men også er omvendt homologt *dygtigere* end deres mandlige kolleger. Forskelligheden kommer til udtryk igen og igen gennem kønnenes praktikker og den kropsligt lejrede erfaring som tydeliggøres i måden hvorpå en beboer kærtegnes på kinden, eller når en seng skal redes. Genkendeligheden for de kvindelige funktioner får kvinderne til at navigere med en i øjenfaldende lethed, et overblik og en form for (professionel) moderlighed, som står i kontrast til mændenes mere tillærte og instrumentelle tilgang til arbejdet, og deres fysiske placering i afstand til kvinderne omkring bordet til mødet, eller under pausen, viser næsten billedligt afstanden til det som ikke er mandens og ikke skal være det. Således er der blot en enkelt af de adspurgte mænd på lokalcentrene og på SOSU skolen der beretter om uddannelsen *som et kald*, mens stort set alle kvindelige medarbejdere og elever formulerer ønsket *om at gøre en forskel*. Mere om det senere. På lokalcentrene opleves det desuden at kvinderne udover deres numeriske suveræne flertal også styrer afdelingerne suverænt. De er overlegne og fylder på alle måder, som de mange overfor de få, mens mændene synes en anelse fortabte og resignerede²⁸. ... bla. Bla.

Udskrift af note fra observation af et morgenmøde på lokalcenter:

..Dagens opgaver struktureres og planlægges rutineret af de kvindelige medarbejdere mens mændene tavse ser til. Effektiviteten i forhold til hvor mange beboers behov der på kort tid skal tilgodeses, er imponerende. Kvinderne aftaler med Kirsten ved roret, hvorledes man kan sætte Jenny i gang med sin morgenvask, mens Tove får iltmaske, inden Hanne på stue 42, der ofte bliver aggressiv, skal i bad, osv. osv. Undervejs i planlægningen kommer der hele tiden

²⁸ Huske Steen hundborg der skriver om at være *mand i en kvindelig verden*, at det er hårdt at være mandlig sygeplejerske og om alt *skyllerumssladder*. bla. bla.

forslag fra de kvindelige medarbejdere, til hvordan man kan effektivisere yderligere med hensyntagen til den enkelte beboer.

Slutteligt tilføjer Tommy noget til organiseringen af dagen omhandlende hans egen deltagelse, hvilket hans kvindelige kolleger afviser. De mener ikke at det er hensigtsmæssigt at gribe det an som han foreslår det, og han får en bemærkning med på vejen om at "vi alle jo helst skal lave lige meget". Tommy er synlig irriteret og prøver til igen med sin argumentation, men det fejes af bordet. Mødet afsluttes. Kvinderne rejser sig. Tommy bliver siddende for en stund...

Udskrift af note fra observation:

Under morgenmødet (dag 3) dukker, Hassan op, lettere forsinket. Han afbryder for at fortælle at han nu er færdiguddannet, og at han dagen inden har afsluttet social – og sundhedshjælperuddannelsen med et 4 tal. "Tænk en gang at jeg er færdig", siger han glad. Sanne rejser sig op, og går om til sin tidligere elev, som hun i meget lang tid krammer og stryger på ryggen mens hun lykkeønsker ham. Bagefter har Hassan røde kinder, og ser ud som om han helst ville have været fri for omfavnelsen, men ligner også en der har prøvet Sannes krammer før, og som har vænnet sig til det. (Jeg tænker så giv dog slip på manden, og synes næsten at hendes omsorg tangerer en magtdemonstration, uden hensyntagen til hans muslimske baggrund, hvor man - så vidt jeg ved, kun holder om sin egen kone).

Udskrift af observationsnote fra lokalcenter:

På samtlige billeder fra et danse arrangement med beboerne, (der er opsat i en kollage på gangen) optræder en brun øjet og storsmilende Ali, der er SOSU assistent med ligeså smilende beboere af det feminine køn. Ved morgenbordet komplimenteres Ali af de ældre kvinder for at dufte dejligt, og fordi han sidder ved siden af dem, og han kærtegnes på armen. Desuden fortæller teamlederen uopfordret at også de mandlige beboere er glade for de mandlige medarbejdere. For Alis vedkommende synes der en dobbelthed i at han på den ene side nyder godt af beboernes forfordeling og kvindernes kurtisering, og på den anden side virker som en medarbejder der keder sig fælt, og ikke just er kaldet til jobbet. Således er hans pauser (sammen med den nyansatte mandlige social – og sundhedshjælper) lange og mange i løbet af dagen, mens de kvindelige medarbejdere i bogstaveligste forstand løber stærkt. Da jeg spørger Ali hvilke bevæggrunde han har for at arbejde på plejehjem, når han modsat social - og sundhedshjælperne har mulighed for ansættelse i både psykiatri og på hospital, og

som typisk er arbejdspladser hvor mandlige assistenter søger hen, svarer han at plejehjemmet ligger tæt på hans hjem, og så er han fri for at tage bussen.

Hvorfor bliver man(d) (så) SOSU hjælper?

(indledning.....)

Jeg møder Anders af flere omgange på social – og sundhedsskolen hvor jeg til dels interviewer ham og til dels tilfældig støder på ham i pauserne. Han hjælper mig bl.a. med at finde en elev som jeg har en aftale med, og jeg oplever ham ganske kort i en undervisnings sammenhæng. Anders fortæller at han stortrives på uddannelsen hvilket også er mit indtryk. De teoretiske fag er spændene og skolemiljøet giver sociale relationer og samvær i det daglige, mens de to praktikperioder som elev på lokalcentre har foranlediget meget ros. Om få uger er han færdiguddannet og vil efter en periode som hjælper søge tilbage på skolen og assistentuddannelsen, og senere er det hans plan at blive sygeplejerske. Jeg spørger til hans baggrund og synes med egne perceptioner for opfattelse at han hårdt ramt af livet. På spørgsmålet om hvorfor han har valgt uddannelsen svarer han at han gerne vil hjælpe andre og give det tilbage som han har fået, selvom jeg ikke oplever at han har fået noget, og måske slet ikke noget der værd at give videre. Om sin baggrund fortæller han bl.a.

Anders:

Det er lidt svært at sige hvor jeg kommer fra, fordi jeg er blevet kastet rundt. Jeg er børnehjemsbarn eller hvad man kan kalde det. Så jeg kender heller ikke mine forældre, men jeg har boet forskellige steder, og så da jeg var 16, så flyttede jeg for mig selv. Og jeg har altid gerne ville hjælpe andre, fordi jeg selv har fået hjælp, og så gerne vil betale tilbage til..ja..samfundet. Jeg har altid gerne ville hjælpe andre. Det sætter jeg stor pris på. For mig handler det ikke om penge, for mig så handler det om..at hjælpe andre

Lene:

Ja.

Anders:

Det er selvfølgelig rart at få penge, men det er jo...for mig er det ligegyldigt, bare jeg kan gøre en forskel. Det synes jeg har størst betydning, og jeg har været glad for det fra starten eller i starten da jeg arbejdede på mit sommerjob, var det en grænse man lige skulle

overvinde, det tager ikke to dage. Altså, jeg havde 12 besøg på min første vagt. De første 4, de var sådan...puha, jeg har lyst til at kaste op, men når man har besøgt den 5. så begynder man at vende sig til det, og sådan nogle ting der. Og så er det ikke så skræmmende, så ... for mig, så vender jeg mig til det, det med at skifte bleer og bade, og alt det der renlige noget, det tager lige lidt tid.

Men det er jo forskelligt fra person til person, jeg tror bare at jeg har set noget der var værre, i min unge tid, så..jeg tror det er ikke noget der er farligt for mig. Jeg har også set åbne kødsår, ja, og liggesår, altså..det er noget man skal regne med at komme til at se når man passer ældre mennesker, og jeg tror jeg god til at se realiteterne i øjnene. Jeg har også set nogle ældre mennesker være døde når jeg kom, så.. det er jo en del af arbejdet, og hvis man ikke kan lide at se afføring, blod, og sådan nogle ting, så skal man ikke vælge at arbejde her. For så er det forkert sted man er kommet hen, også selvom man tænker at det egentlig er en nem uddannelse det her, så er det altså ikke nemmere. For der er mange ting man skal tage højde for, og sådan nogle ting. Så jeg tror også at grunden til at mange falder fra er fordi...de har miste deres arbejde på grund af den her finanskrisen, og så tænker de, "hvad kan jeg komme i gang med?", Jo, jeg har hørt at den der SOSU skole ikke er særlig svær, så den tager jeg", og jeg tror at mange de tænker at de bare skal i gang med noget ellers falder de helt ud af arbejdssystemet, og der tror jeg mange ikke tænker over de konsekvenser der er i den uddannelse, og tænker, "nå, det tager jeg bare lige sådan"...

(....)

Lene:

Når du siger at du har oplevet nogle ting der er værre end at hjælpe folk på toilettet osv. hvad mener du så med det? Er det noget du har lyst til at fortælle lidt mere om?

Anders: Ja, da jeg var ung, der har jeg set nogen blive stikket ned af en kniv, og nogen der var ved at falde helt hen i narkotika, og sådan noget.

Lene:

Hvor har du set det?

Anders:

Det har jeg set ved mine venner. Jeg gik i en lidt dårlig omkreds eller hvad det hedder.

Lene:

Omgangskreds?

Anders:

Ja, hvor jeg har set noget der var værre end afføring og åbne sår.

Lene:

Okay. Så du hang ud med de barske gutter?

Anders:

Ja.

Lene:

Hvad så nu?

Anders:

Nu er jeg helt ude af det. Altså, det var dengang jeg var forvirret, og hvorfor det lige var at jeg var til stede, hvorfor der ikke lige var nogen der gad mig, men nu er jeg helt ude af det, for jeg har fået en god kone der kan holde ørene i mig, og som selv har været igennem denne her uddannelse. For jeg har selv været en outsider, så jeg har selv skulle kæmpe mig op af, af rangstigen, og jeg har langt mere respekt for dem der kæmper, end dem der bare får alt foræret, så..ja.... og det tror jeg også har givet mig et eller andet som jeg kan bruge, og jeg kan hjælpe andre mennesker, fordi jeg har selv har været i det miljø og kender det. Det tror jeg...det har både givet mig ar på sjælen, men det har også givet mig noget med som jeg kan bruge...i mit øh liv, så..ja

Anders fortæller videre om de dage hvor livet føles lidt tungt, og om det behandlingsforløb han modtager grundet depression og om et seksuelt overgreb han var udsat for som barn.....

(analyse)